

6. Заремба С. З. Археологічні з'їзди / С. З.Заремба // Енциклопедія історії України Т.1. – К.: Наукова думка, 2003. – С.133–134.
7. Каппелер А. Мала історія України / А. Каппелер. – К.: К.І.С., 2007. – 264 с.
8. Катренко А. Український національний рух XIX століття у двох частинах Ч.2. 60–80-ті роки XIX століття / А. Катренко. – К.: Київський університет ім. Шевченка, 1999. – 189 с.
9. Катренко А. Українські молодіжні гуртки і організації 80–90-х рр. XIX ст. / А. Катренко // Історія України. – 2000. – №24 (червень). – С.10–18.
10. Кормич Л., Багацький В. Історія України від найдавніших часів і до XXI ст.: навч. посіб. / Л. Кормич, В. Багацький, Видання четверте. – Х.: ООО «Одісея», 2004. – 480 с.
11. Литвин В. Історія України у 3-х томах Т.2. Кінець XVIII – початок XX ст. / В. Литвин. – К.: Альтернатива, 2005. – 760 с.
12. Любченко В. Київський телеграф / В. Любченко // Енциклопедія історії України: в 5 т. – К.: Наукова думка, 2004. – Т.2: Г–Д. – С.322.
13. Магочий П.–Р. Україна: історія її земель та народів / П.–Р. Магочий. – Ужгород: В. Подяка, 2012. – 794 с.
14. Матях В. Киевская старина / В. Матях // Енциклопедія історії України: в 5 т. – К.: Наукова думка, 2004. – Т.2: Г–Д. – С.319–320.
15. Палієнко М. Київська Стара Громада у суспільному та науковому житті України (Друга половина XIX – початок XX ст.) / М. Палієнко. – Київська старовина. – 1998. – №2. – С.49–83.
16. Сарбей В. Становлення і консолідація української нації та піднесення національного руху у другій половині XIX ст. / В. Сарбей // УІЖ. – 1991. – №5. – С.3–16.
17. Сарбей В. Національне відродження України Серія: Україна крізь віки. У 15 т. Т.9 / В. Сарбей. – К.: Альтернатива, 1999. – 336 с.
18. Світленко С. Народництво в Україні: сучасний погляд на проблему / С. Світленко // УІЖ. – 1997. – №3. – С.41–49.
19. Світленко С. Світ модерної України к. XVIII – п. XX ст.: збірник наукових праць Дніпропетровська / С. Світленко. – Дніпропетровськ: Герда, 2007. – 457 с.
20. Світленко С. Українські громади др. пол. XIX ст. – поч. XX ст. [Особливості ідеології та діяльності] / С. Світленко // Київська старовина. – 1998. – №2. – С.9–28.
21. Шип Н. Громади, друга половина 19 ст. – початок 20 ст. / Н. Шип // Енциклопедія історії України: в 5 т. – К.: Наукова думка, 2004. – Т.2: Г–Д. – С.210–211.

References

1. Andrijchuk M. Vydavnycha dijāl'nist' Gromad (70–80 roky XIX st.) / M. Andrijchuk // Visnyk knyzhkovoї palaty. – 2008. – №10. – С.34–37.
2. Bezzubec' O., Chyrykalo N. Spogady dijachiv u vyzvol'nogo ruhu 60–90-h rokiv XIX st. / O. Bezzubec', N. Chyrykalo // Etnichna istorija narodiv Jevropy. – 2001. – Vyp.9. – С.90–94.
3. Veryga V. Narysy z istorii' Ukraїny (k. XVIII – poch. XX st.) / V. Veryga. – L'viv: Svit, 1996. – 447 s.
4. Globenko M. Gromady / M. Globenko // Encyklopedija ukrai'noznavstva v 3–h t. – K.: Molode zhyttja, 1994. – Т.2. – С.443–444.
5. Grycak Ja. Narys istorii' Ukraїny: formuvannja modernoi' ukrai'ns'koi' nacii' XIX – XX st.: navch. posibnyk 2–ge vydannja / Ja. Grycak. – K.: Geneza, 2000. – 360 s.
6. Zarembo S. Z. Arheologichni z'i'zdy / S. Z.Zarembo // Encyklopedija istorii' Ukraїny T.1. – K.: Naukova dumka, 2003. – С.133–134.
7. Kappeler A. Mala istorija Ukraїny / A. Kappeler. – K.: K.I.S., 2007. – 264 s.
8. Katrenko A. Ukraїns'kyj nacional'nyj ruh XIX stolittja u dvoch chastynah Ch.2. 60–80-ti roky XIX stolittja / A. Katrenko. – K.: Kyi'vs'kyj universytet im. Shevchenka, 1999. – 189 s.
9. Katrenko A. Ukraїns'ki molodizhni gurtky i organizacii' 80–90-h rr. XIX st. / A. Katrenko // Istorija Ukraїny. – 2000. – №24 (cherven'). – С.10–18.
10. Kormych L., Bagac'kyj V. Istorija Ukraїny vid najdavnishyh chasiv i do XXI st.: navch. posib. / L. Kormych, V. Bagac'kyj, Vydannja chetverte. – H.: ООО «Odissej», 2004. – 480 s.
11. Lytvyn V. Istorija Ukraїny u 3–h tomah T.2. Kinec' XVIII – pochatok XX st. / V. Lytvyn. – K.: Al'ternatyva, 2005. – 760 s.
12. Ljubchenko V. Kyevs'kyj telegraf / V. Ljubchenko // Encyklopedija istorii' Ukraїny: v 5 t. – K.: Naukova dumka, 2004. – Т.2: G–D. – С.322.
13. Magochij P.–R. Ukraїna: istorija i'i' zemel' ta narodiv / P.–R. Magochij. – Uzhgorod: V. Podjaka, 2012. – 794 s.

14. Matjah V. Kyevs'kaja staryna / V. Matjah // Encyklopedija istorii' Ukraїny: v 5 t. – K.: Naukova dumka, 2004. – Т.2: G–D. – С.319–320.
15. Palijenko M. Kyi'vs'ka Stara Gromada u suspil'nomu ta naukovomu zhytti' Ukraїny (Druha polovyna XIX – pochatok XX st.) / M. Palijenko. – Kyi'vs'ka starovyna. – 1998. – №2. – С.49–83.
16. Sarbey V. Stanovlennja i konsolidacija ukrai'ns'koi' nacii' ta pidnesennja nacional'nogo ruhu v drugij polovyni XIX st. / V. Sarbey // UIZh. – 1991. – №5. – С.3–16.
17. Sarbey V. Nacional'ne vidrozdzhennja Ukraїny Serija: Ukraїna kriz' v'ky. U 15 t. Т.9 / V. Sarbey. – K.: Al'ternatyvy, 1999. – 336 s.
18. Svitlenko S. Narodnyctvo v Ukraїni: suchasnyj pogljad na problemu / S. Svitlenko // UIZh. – 1997. – №3. – С.41–49.
19. Svitlenko S. Svit modernoi' Ukraїny k. XVIII – p. XX st.: zbirnyk naukovyh prac' Dnipropetrovs'ka / S. Svitlenko. – Dnipropetrovs'k: Gerda, 2007. – 457 s.
20. Svitlenko S. Ukraїns'ki gromady dr. pol. XIX st. – poch. XX st. [Osoblyvosti ideologii' ta dijāl'nosti] / S. Svitlenko // Kyi'vs'ka starovyna. – 1998. – №2. – С.9–28.
21. Shyp N. Gromady, druga polovyna 19 st. – pochatok 20 st. / N. Shyp // Encyklopedija istorii' Ukraїny: v 5 t. – K.: Naukova dumka, 2004. – Т.2: G–D. – С.210–211.

Kler I. G., graduate student of historical disciplines Mariupol State University (Ukraine, Mariupol), irina_kler@rambler.ua

Activities Old Kiev community. Historiographical overview of the problem the writings of modern scholars

On the historiographical basis, the possibility to highlight contemporary historians outreach Old Kiev community. Particular attention is paid to its leaders and their work. And analyzed the chronological limits of the old community. The features of the development of the subject since the end XX – the beginning of the XXI century. Historiographical assessments of activities, periodic body foundation Southwest Branch of the Imperial Russian Geographical Society and the leading figures of the Old Kyiv community. Analyzed using modern historians variety of sources and their predecessors robot with respect to the formation of the Old and the community for 70–90 years XIX century. Noted the lack of coverage of topics in the works of researchers specified time.

Keywords: Old Kyiv community, «Kiev Telegraph», «Kievan starovyna», Southwest Branch of the Imperial Russian Geographical Society, Ems decree, Ukrainian intelligentsia.

Клер И. Г., аспирант кафедры исторических дисциплин, Мариупольский государственный университет (Украина, Мариуполь), irina_kler@rambler.ua

Деятельность Старой Киевской громады. Историкографический обзор проблемы в работах современных исследователей

На историкографической основе рассматривается вопрос об освещении современными историками просветительской деятельности Старой Киевской громады. Особое внимание уделено ее деятелям и их трудам. Выявлены хронологические рамки работы Старой громады. Проанализированы особенности разработки этой темы с конца XX – до начала XXI века. Историкографические оценки по направлениям деятельности, периодического органа, основания Юго-Западного филиала Императорского Русского географического общества и ведущих деятелей Старой Киевской громады. Анализируется использование современными историками различных источников и работ их предшественников относительно образования и деятельности Старой громады в течение 70–90-х гг. XIX в. Отмечено недостаточность освещения темы в работах исследователей указанного времени.

Ключевые слова: Старая Киевская громада, «Киевский телеграф», «Киевская старина», Юго-Западный филиал Императорского Русского географического общества, Эмский указ, украинская интеллигенция.

УДК 94+379.851

Лисий І. О.,
аспірант, Прикарпатський національний університет
ім. В. Стефаника (Україна, Івано-Франківськ),
goranfox@ukr.net

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТУРИСТИЧНОЇ ОЦІНКИ ОБ'ЄКТІВ ФОРТИФІКАЦІЙНОГО БУДІВНИЦТВА: ІСТОРІОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ

Метою даної статті є висвітлення в історичному розрізі процесу становлення та диференціації наукових підходів до туристичної оцінки замкових комплексів як об'єктів туристично-екскурсійного зацікавлення. У дослідженні було застосовано історичний та порівняльний методи, методи систематизації даних та узагальнення, а також методи аналізу, синтезу та

класифікації. На основі літературних джерел висвітлено та проаналізовано історичний розвиток головних підходів до методики туристичної оцінки об'єктів фортифікаційного будівництва. В статті охарактеризовано основні підходи до способів туристичної оцінки пам'яток оборонного будівництва, здійснено їхній аналіз з позицій ефективності та практичного застосування для потреб галузі туризму, а також визначено переваги та недоліки існуючих методик туристичної оцінки замкових споруд.

Ключові слова: замок, фортифікаційна споруда, туристична оцінка.

Оцінка шляхів використання історико-культурного потенціалу території для потреб туризму завжди була у полі зору теоретиків туризму, адже сьогодні спостерігається підвищена увага до пізнання історико-культурних особливостей окремих регіонів чи навіть цілих країн. Проте проблематика туристичної оцінки пам'яток оборонного будівництва (фортифікаційні споруди, замки, укріплені палаци, оборонні вежі тощо) як вагомій складовій історико-культурної спадщини є малодослідженою, оскільки ґрунтовні наукові пошуки в області туристичної оцінки пам'яток оборонного зодчества розпочалися в Україні лише декілька років тому. Зважаючи на це, більшість існуючих методик туристичної оцінки стосуються історико-культурної спадщини в цілому, а при цьому майже не розроблено галузеву методику для туристичної оцінки замкових комплексів.

Деякі аспекти цієї проблематики знайшли відображення у працях вітчизняних (Н. Аніпко, А. Гайдук, Л. Гринів, О. Клапчук, М. Копач, В. Кравціва, С. Кузика, М. Покоłodної) та зарубіжних (О. Емельянова, В. Валеграхова, Н. Гущиної, О. Пижової, Н. Поліванової, А. Федорука) та ін. вчених. Однак відсутність єдиного погляду на туристичну оцінку замкових споруд потребує історіографічного аналізу існуючих наукових підходів до цієї проблеми, що в майбутньому дозволить розробити нову методику їх оцінювання.

Метою даного дослідження є висвітлення в історичному розрізі становлення та диференціації наукових підходів до туристичної оцінки замкових комплексів як об'єктів туристично-екскурсійного зацікавлення. Досягнення мети передбачає виконання наступних дослідницьких завдань: охарактеризувати основні види туристичної оцінки пам'яток оборонного будівництва; проаналізувати дані наукові підходи з позицій ефективності; визначити переваги та недоліки існуючих методик туристичної оцінки замкових споруд.

Історично в туристології сформувалося два основні підходи до оцінки туристичного потенціалу фортифікаційних споруд – бальний, що є найбільш поширеним на сьогоднішній день, який побудований на оцінці об'єктів замкового будівництва за певною шкалою та визначеними характеристиками (естетичний вигляд, стан збереженості, історико-культурна цінність, транспортна доступність тощо) й грошовий (вартісний), суть якого полягає в оцінці номінальних та реальних фінансових надходжень від туристичної експлуатації даних пам'яток. Проте більшість дослідників не виділяють об'єкти фортифікаційного будівництва як окрему категорію, а здійснюють їхню оцінку в комплексі з іншими історико-культурними пам'ятками.

Крім того, в минулому столітті для здійснення рекреаційної оцінки історико-культурних пам'яток застосовувався суб'єктний підхід, який базується на особистому сприйнятті туристом-екскурсантом пам'ятки архітектури. Так, у 1978 р. білоруська дослідниця Н. Ф. Полінова запропонувала оцінювати замкові споруди за рівнем організації для потреб туризму (спеціально підготовлені для показу та непередготовлені) й за місцем знаходження суб'єкта до об'єкта огляду (інтер'єрні та екстер'єрні пам'ятки) [10, с. 102]. Очевидно, що така туристична оцінка замкових споруд була примітивною та односторонньою, не відображала всю специфіку туристичного використання цих пам'яток, проте вона дала поштовх для подальших наукових досліджень в цьому напрямку.

В період незалежної України бальну систему оцінки історико-культурних туристичних пам'яток (серед яких і об'єкти замкового будівництва) уперше обґрунтував С. П. Кузик, який у 1999 р. розробив спеціальну методику ранжування. У запропонованій методиці подано 13 підгруп, які отримано внаслідок структуризації п'яти підвидів історико-культурних туристичних ресурсів. Кожна з підгруп має логічний набір показників, які оцінюють за п'ятибальною шкалою. Наступний етап оцінки пов'язаний з об'єднанням покомпонентних балів окремих компонентів оцінок, які отримано щодо окремих блоків історико-культурних туристичних ресурсів, в інтегральну величину. Для зручності оцінювання (співставлення і порівняння оціночних параметрів) С. П. Кузик ввів

Туристична оцінка об'єктів оборонного будівництва за С. П. Кузиком

Таблиця 1

Критерій оцінки	Бал
Частково збережені елементи оборонних споруд	1
Середньої збереженості елементи оборонних будівель або окремих архітектурних комплексів	2
Повністю збережені елементи, або окремі комплекси пам'яток оборонного будівництва	3
Реставровані пам'ятки оборонного будівництва без музейної експозиції	4
Добре збережені і оновлені пам'ятки оборонного будівництва з музейною експозицією	5

поняття «коефіцієнта туристичної привабливості», який дорівнює відношенню суми отриманих балів оцінки окремої пам'ятки до максимально можливої кількості балів. Виходячи із значення даного коефіцієнта автор визначав наступні рівні привабливості об'єктів замкового будівництва: 0,86–1,00 – унікальні; 0,65–0,85 – високоатрактивні; 0,45–0,64 – середньоатрактивні; 0,25–0,44 – малоатрактивні; менше 0,25 – неатрактивні [6, с. 71].

Аналізуючи специфіку туристичної оцінки замкових споруд за даною методикою, слід зазначити, що в шкалі оцінок взято автором до уваги було взято лише показник фізичного збереження пам'яток оборонного будівництва (табл. 1), а при цьому інші важливі критерії (транспортна доступність, історична та естетична цінність тощо) були упущені. А тому автор приділяє мало уваги індивідуальним особливостям кожного з об'єктів. Зважаючи на це, дана методика оцінки не є досконалою та не відображає всі характеристики туристичної оцінки пам'яток фортифікаційного будівництва.

Того ж року інший український вчений А. Б. Гайдук розробила іншу методику бальної оцінки замкових

споруд, за якою оцінювалися якісні та кількісні параметри для пам'яток. Згідно з розробленою методикою, було запропоновано оцінювати об'єкти за 100-бальною шкалою [3, с. 7]. Перевагою цієї методики є те, що оцінні критерії для кожної пам'ятки підбираються відповідно до її специфіки.

У 2000 р. білоруський науковець А. Т. Федорук розробив абсолютно нові критерії оцінки та оптимальні бальні градації для ранжування туристичного потенціалу замкових споруд. При оцінці туристичного потенціалу замкових споруд автором були визначені наступні критерії: історична цінність, архітектурна цінність, популярність, наявність туристичної інфраструктури, прив'язка до дорожньої мережі, естетична привабливість, рівень збереженості (табл. 2). Кожен критерій оцінюється експертним шляхом в балах, потім всі отримані бали сумуються і визначається інтегральний показник, що характеризує величину рекреаційно-туристичного потенціалу досліджуваного об'єкта оборонного зодчества [12, с. 89].

Таблиця 2

Туристична оцінка об'єктів оборонного будівництва за А. Т. Федорук

Критерії оцінки						Бал
Історична цінність	Архітектурна цінність	Популярність	Наявність туристичної інфраструктури	Прив'язка до дорожньої інфраструктури	Стан збереженості	
будівництво після середини XVIII ст.	відсутність архітектурного стилю	об'єкт відомий тільки фахівцям або про нього є тільки архівні відомості	повна відсутність туристичної інфраструктури	досить довго добиратися по дорозі	руїни	1
будівництво на початку XVII ст.	часткове використання архітектурних стилів	об'єкт відомий фахівцям і жителям найближчого регіону	об'єкт розташовується поблизу проходження туристичних маршрутів або в містах	об'єкт знаходиться поблизу дороги регіонального значення	погано збережена	2
будівництво в XVI ст.	оригінальність архітектурного стилю	об'єкт включений в основні туристичні маршрути	об'єкт розташовується поблизу місць масового відпочинку	на дорозі регіонального значення	пам'ятка перебудована	3
будівництво у XV ст.	будівництво відомими архітекторами	об'єкт відомий на всій території держави	об'єкт включений в деякі туристичні маршрути	поблизу автомобільних доріг державного значення	добре збережена	4
будівництво до XIV ст.	будівництво всесвітньо відомими архітекторами	об'єкт має світову популярність	об'єкт включений в основні туристичні маршрути держави	об'єкт розташований на шляху автомобільних доріг державного значення	відмінно збережена пам'ятка	5

У 2010 р. чернівецький науковець Н. П. Аніпко запропонувала свою методику оцінки рекреаційно-туристичної привабливості замків та фортець, для якої було обрано 13 критеріїв: ступінь збереженості замку (фортеці); наявність навколо замку чи фортеці цікавих об'єктів природи; наявність інших пам'яток архітектури; зручність розташування замку (фортеці); наявність в замку (фортеці) музею; наявність об'єктів туристичної інфраструктури довкола замку чи фортеці; цінність пам'ятки (який статус має замок чи фортеця); проведення реставраційних та ремонтних робіт з метою збереження об'єкта; проведення різних розважальних, пізнавальних, спортивних та інших заходів на теренах замку (фортеці); висвітлення об'єктів у засобах масової інформації; можливість поєднання відвідування замку з іншими цікавими об'єктами, розташованими неподалік; наявність поблизу замкових комплексів місцевостей, пов'язаних із життям чи перебуванням тут видатних особистостей; можливість поєднання історико-пізнавального та рекреаційно-лікувального туризму. В сукупності ці критерії дають загальну оцінку рекреаційно-туристичної привабливості фортифікаційних споруд. Проаналізувавши їх, можна зробити висновки щодо доцільності створення та розвитку рекреаційно-туристичних комплексів на базі існуючих замків та фортець [1, с. 177–178].

Автор запропонувала оцінювати рекреаційно-туристичну привабливість об'єктів оборонного будівництва за трибальною шкалою, причому 3 бали визначалися як «добре», 2 бали – «задовільно» та 1 бал – «незадовільно». У сукупності критеріїв оцінка рекреаційно-туристичної привабливості замків та фортець розподіляє їх на п'ять груп: висока, достатня, середня, низька та дуже низька [1, с. 182].

На нашу думку, такий підхід до туристичної оцінки замкових споруд є найбільш оптимальним серед існуючих на сьогоднішній день, проте в епоху всевітньої інтернетизації та комп'ютеризації важливим критерієм для оцінки фортифікаційних об'єктів в майбутньому повинен стати також інтернет-ресурс (рівень поширеності інформації про об'єкт мережі Інтернет, існування спеціалізованого інформаційного веб-сайту та ін.), які не включені в дану методику.

У 2011 р. львівська дослідниця О. О. Клапчук удосконалила методику туристичної оцінки історико-культурних пам'яток авторства В. Кравціва, Л. Гринів, М. Копача і С. Кузика. На першому етапі науковцем було зібрано інформацію про природні, культурно-історичні й соціально-економічні (інфраструктурні) туристично-рекреаційні ресурси області, для чого застосовано літературний, польових досліджень, статистичний і візуальний методи досліджень. На другому етапі усі зібрані матеріали були опрацьовані і за допомогою базової методики, розробленої В. Кравцівим, Л. Гринів, М. Копачем і С. Кузиком, оцінені всі види туристично-рекреаційних ресурсів. На третьому етапі дослідження було складено набір спеціальних картосхем, для чого використано міждисциплінарний картографічний метод, що синтезував й унаочнював подану інформацію та дав змогу впорядкувати історико-культурні пам'ятки за певними принципами [5, с. 7–8].

Цікавий підхід до оцінки об'єктів замкового зодчества у 2012 р. запропонувала М. М. Поколюда. Науковець

запропонувала враховувати для туристичної оцінки замкових комплексів такі характеристики як стійкість (ємність) та стабільність. Стійкістю до рекреаційних навантажень замкових споруд є потік рекреантів, який може витримати даний культурний комплекс, а стабільність визначається його відповідністю ціннісним критеріям, що сформувалися в населення і пов'язані з тривалістю інтересу рекреантів до даного культурного об'єкта. При цьому основними напрямками оцінки замкових комплексів є визначення їх потенціалу та бальна оцінка пізнавальної цінності. Розвиток саме цих видів оцінювання обумовлюється об'єктивними факторами і практичною спрямованістю даних оцінок. Так само важливим показником є потенційна пропускна спроможність відповідних об'єктів замкового будівництва, яка визначається тією кількістю відвідувачів, яку може прийняти дана історико-культурна пам'ятка за певний відрізок часу [9, с. 64].

Аналізуючи методику грошової (вартісної) оцінки замкових споруд, то на сьогоднішній день питання оцінки пам'яток оборонного будівництва в Україні регламентує затверджена Постановою Кабінету Міністрів України №1447 від 26 вересня 2002 р. Методика грошової оцінки пам'яток, яка визначає процедури проведення грошової оцінки історико-культурних пам'яток національного та місцевого значення, занесених до Державного реєстру нерухомих пам'яток України [11, с. 27].

Згідно даної методики під час проведення грошової оцінки пам'ятки слід враховувати такі критерії: дата створення пам'ятки; категорія, до якої належить пам'ятка; стиліова характеристика пам'ятки; особливості архітектурного рішення; раритетність пам'ятки; схоронність (автентичність) та технічний стан головних конструктивних елементів; умови охоронного договору.

Процедура грошової оцінки пам'ятки замкового будівництва включає такі основні етапи: визначення мети оцінки; ідентифікація пам'ятки та пов'язаних з нею прав; збирання необхідної інформації для забезпечення робіт з оцінки пам'ятки; проведення експертизи історичної, архітектурної, художньої, наукової та іншої культурної цінності пам'ятки; проведення експертизи технічного стану пам'ятки; визначення вартості пам'ятки; складення звіту про оцінку пам'ятки та висновку про її вартість [11, с. 29].

Таким чином, аналізуючи існуючу вартісну методику оцінки пам'яток фортифікаційного будівництва, можна побачити, що її головним недоліком є неможливість чітко визначити реальну грошову вартість пам'ятки архітектури, оскільки не існує критеріїв для її ранжування. Тому даний підхід в практиці туризму застосовується вкрай рідко.

Висновки. Протягом початкового періоду наукових досліджень в галузі туристичної оцінки замкових споруд існували різні методики щодо їх ранжування, проте всі вони в більшій мірі мали суб'єктивний характер, не визначали специфічні особливості туристично-рекреаційного використання замків та не відображали всі кількісні та якісні параметри. Лише в останні роки відбулися позитивні зміни в цьому напрямку досліджень, що пояснюється зростанням наукового інтересу до об'єктів замкового будівництва та пошуком шляхів їх ефективнішого залучення в різні сфери людської життєдіяльності, в першу чергу для потреб туризму.

На сучасному етапі розширення шляхів залучення об'єктів замкового будівництва в сферу рекреаційного використання потребує подальшого пошуку та вдосконалення показників і видів оцінювання їх пізнавальної цінності, туристично-рекреаційної атрактивності й привабливості та придатності цих об'єктів для окремих видів рекреаційних занять, а також розробки нових шкал оцінювання, що повинні стати об'єктом подальших наукових досліджень.

Список використаних джерел

1. Аніпко Н. П. Оцінка рекреаційно-туристичної привабливості середньовічних замків та фортець (на прикладі Хмельницької області) // Географічні аспекти розвитку туризму (на прикладі України та Польщі). – 2010. – №1. – С.177–186.
2. Валеграхов В. М. Совершенствование методов экономической оценки объектов культурного наследия: автореф. дис. ... канд. техн. наук: спец. 08.00.10 «Финансы, денежное обращение и кредит» / В. М. Валеграхов. – М., 2014. – 26 с.
3. Гайдук А. Б. Економічне регулювання розвитку сфери туристичних послуг: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.02.03 «Організація управління, планування і регулювання економікою» / А. Б. Гайдук. – Львів, 1999. – 19 с.
4. Гуцина Н. А. Методика оценки туристского потенциала региона / Н. А. Гуцина // Электронное научное издание «Вестник Волго-Вятской академии государственной службы». – 2010. – №2. – С.21–30.
5. Клапчук О. О. Туристично-рекреаційні ресурси Львівської області: територіальна диференціація, оцінка, напрямки використання: автореф. дис. ... канд. геогр. наук: спец. 11.00.02 «Економічна та соціальна географія» / О. О. Клапчук. – Львів, 2011. – 20 с.
6. Кравців В. С. Науково-методичні засади реформування рекреаційної сфери / В. С. Кравців, Л. С. Гринів, М. В. Копач, С. П. Кузик. – Львів: НАН України, 1999. – 78 с.
7. Леонова С. Бальна оцінка як метод дослідження рекреаційного потенціалу / С. Леонова, О. Нікіпелова // Вісник Львівського університету. Серія: Географічна. – 2013. – Вип.41. – С.193–204.
8. Пыжова О. А. Оценка культурно-исторических ресурсов как важнейшей составляющей туристско-рекреационного потенциала Псковской области / О. А. Пыжова // Псковский региональный журнал. – 2009. – №8–11. – С.75–83.
9. Покоłodна М. М. Рекреаційна географія: навч. посібник / М. М. Покоłodна. – Х.: ХНАМГ, 2012. – 275 с.
10. Полинова Н. Ф. Оценка необходимого и достаточного времени на осмотр экскурсионных объектов / Н. Ф. Полинова // Социально-географические проблемы повышения эффективности туристско-экскурсионного обслуживания. – 1978. – №8 (71). – С.100–104.
11. Смольникова С. М. Оценка объектов культурного наследия в Украине. Проблема инвестиций / С. М. Смольникова // «Property times». Профессионально о недвижимости. – 2012. – №10 (398). – С.21–33.
12. Федорук А. Т. Старинные усадьбы минского края / А. Т. Федорук. – Минск: Полифакт, 2000. – 120 с.
13. Шиндлярська Н. П. Оцінка туристичного потенціалу замкових споруд Тернопільської області та їх використання в туризмі / Н. П. Шиндлярська, С. О. Дем'яненко // Конструктивна географія та раціональне використання природних ресурсів. – 2014. – №11. – С.52–69.

References

1. Anipko N. P. Otsinka rekreatsiino-turystychnoi pryvabyvosti serednovichnykh zamkiv ta fortets' (na prykladi Khmelnytskoi oblasti) // Neohrafichni aspekty rozvytku turyzmu (na prykladi Ukrainy ta Polshchi). – 2010. – №1. – С.177–186.
2. Valehrakhov V. M. Sovershenstvovaniie metodov ekonomicheskoi otsenki ob'ektov kulturnoho nasledia: avtoref. dis. ... kand. tekhn. nauk: spets. 08.00.10 «Finansy, denezhnoe obrashchenie i kredit» / V. M. Valehrakhov. – M., 2014. – 26 s.
3. Haiduk A. B. Ekonomichne rehulivannia rozvytku sfery turystychnykh posluh: avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: spets. 08.02.03

«Orhanizatsiia upravlinnia, planuvannia i rehulivannia ekonomikoiu» / A. B. Haiduk. – Lviv, 1999. – 19 s.

4. Hushchyna N. A. Metodyka otsenki turystskoho potentsiala rehiona / N. A. Hushchyna // Elektronnoe nauchnoe izdanye «Vestnik Volho-Viatskoi akademii hosudarstvennoi sluzhby». – 2010. – №2. – С.21–30.

5. Klapchuk O. O. Turystychno-rekreatsiini resursy Lvivskoi oblasti: terytorialna dyferentsiatsiia, otsinka, napriamky vykorystannia: avtoref. dys. ... kand. heohr. nauk: spets. 11.00.02 «Ekonomichna ta sotsialna heohrafia» / O. O. Klapchuk. – Lviv, 2011. – 20 s.

6. Kravtsiv B. C. Naukovo-metodychni zasady reformuvannia rekreatsiinoi sfery / B. C. Kravtsiv, L. S. Hryniv, M. V. Kopach, S. P. Kuzyk. – Lviv: NAN Ukrainy, 1999. – 78 s.

7. Leonova S. Balna otsinka yak metod doslidzhennia rekreatsiinoho potentsialu / S. Leonova, O. Nikipelova // Visnyk Lvivskoho universytetu. Seria: Neohrafichna. – 2013. – Vyp.41. – С.193–204.

8. Pyzhova O. A. Otsenka kulturno-istorycheskikh resursov kak vazhneishei sostavliaiushchei turistsko-rekreacionnogo potentsiala Pskovskoi oblasti / O. A. Pyzhova // Pskovskii rehyonalnyi zhurnal. – 2009. – №8–11. – С.75–83.

9. Pokolodna M. M. Rekreatsiina heohrafia : navch. posibnyk / M. M. Pokolodna. – Kh.: KhNAMH, 2012. – 275 s.

10. Polinova N. F. Otsenka neobkhdimoho i dostatochnoho vremeni na osmotr eskursionnykh ob'ektov / N. F. Polinova // Sotsialno-heohraficheskie problemy povysheniia effektivnosti turistsko-ekskursionnogo obsluzhivaniia. – 1978. – №8 (71). – С.100–104.

11. Smolnikova S. M. Otsenka ob'ektov kulturnoho nasledia v Ukrainy. Problema investitsii / S. M. Smolnikova // «Property times». Professionalno o nedvizhivosti. – 2012. – №10 (398). – С.21–33.

12. Fedoruk A. T. Starinnye usadby minskogo kraia / A. T. Fedoruk. – Minsk: Polifakt, 2000. – 120 s.

13. Shyndliarska N. P. Otsinka turystychnoho potentsialu zamkovykh sporud Ternopilskoi oblasti ta yikh vykorystannia v turyzmi / N. P. Shyndliarska, S. O. Dem'ianenko // Konstruktivna heohrafia ta ratsionalne vykorystannia pryrodnykh resursiv. – 2014. – №11. – С.52–69.

Lysi I. O., graduate student of the Vasyl Stefanyk Subcarpathian National University (Ukraine, Ivano-Frankivsk), goranfox@ukr.net

Theoretical basis of the tourism estimate of fortification's objects: historiography of the problem

The purpose of this article is to highlight the historical context of the formation and differentiation of scientific approaches to the touristic estimation of castle complexes as objects of tourist interest. The historical and comparative methods, methods of systematization and generalization of data and methods of analysis, synthesis and classification were used in the research. In this article was analyzed the historical development of main approaches to the methods of the evaluation of tourism fortification's constructions. The article describes main assessment's methods of the tourist attraction of defensive constructions. In the article was performed the analysis of castles from the standpoint of effectiveness and practical use for the purposes of tourism and also was demonstrated advantages and disadvantages of existing methods of the tourism assessment of castles.

Keywords: castle, fortification, tourism estimate.

Лысий И. О., аспирант, Прикарпатский национальный университет им. В. Стефаника (Украина, Ивано-Франковск), goranfox@ukr.net

Теоретические основы туристической оценки объектов фортификационного строительства: историография проблемы

Целью данной статьи является освещение в историческом разрезе процесса становления и дифференциации научных подходов к туристической оценке замковых комплексов как объектов туристско-экскурсионного интереса. В исследовании были использованы исторический и сравнительный методы, методы систематизации данных и обобщения, а также методы анализа, синтеза и классификации. На основе литературных источников освещено и проанализировано историческое развитие главных подходов к методике туристической оценки объектов фортификационного строительства. В статье охарактеризованы основные подходы к способам туристической оценки памятников оборонного строительства, осуществлено их анализ с позиций эффективности и практического применения для нужд области туризма, а также определены преимущества и недостатки существующих методик туристической оценки замковых сооружений.

Ключевые слова: замок, фортификационное сооружение, туристическая оценка.
